Jie neapdegę, patekę į krosnį jau nutraukus jos eksploataciją. Pagal archeologinę medžiagą krosnis preliminariai datuojama XVI a. pabaiga – XVII a. viduriu. Atidengus krosnį, atliktas 3D skenavimas, gauti 3D vaizdai sugeneruoti į ortofotografiją.

2019–2020 m. archeologiniai tyrimų duomenys rodo, kad sklypas naudotas nuo XVI a. pabaigos. Gana intensyvus XVI–XVII a. kultūrinis sluoksnis bei to laikotarpio užstatymo liekanos aptiktos arčiau Sodų gatvės. Atokiau nuo gatvės buvusi sklypo dalis tuo metu greičiausiai buvo daržų ar sodų teritorija.

Sodų St. 6

In 2019–2020, 5589 m^2 were surveyed and 694 m^2 excavated on the plot at Sodų St. 6 (Fig. 1). Based on the archaeological investigation data, the plot has been used since the late 16th century. A fairly rich cultural layer was discovered closer to Sodų Street (up to 24 m from the street in the direction of the courtyard). It is possible to distinguish 3 horizons: an upper, grey soil layer dating to the mid-19th century, a layer of sand mixed with grey soil that contains sparse 16th–17th-century finds and was formed through earthwork-related disturbances, and a bottom, light grey sandy soil layer that was formed in the late 16th–17th (18th) centuries. Further towards the courtyard, the upper and bottom layers combine into one poor cultural layer horizon that thins out towards to the S and contains sparse 16th–19th-century finds, indicating that a garden or orchard existed at this location. The investigation also revealed a hitherto unknown masonry structure, the remains of a 17th–18th-century basement as well as part of a late 16th–17th-century drying oven (Figs. 2, 3), information which supplemented the cartographic and historical knowledge hitherto possessed about present-day Sodų Street.

3 pav. Preparuojama džiovinimo krosnis. V. Kliaugaitės nuotr.

Fig. 3. The drying oven during excavation

Vitalija Veževičienė,
Eimantas Aranauskas

T. Kosciuškos gatvė 32

2019–2020 m. ruošiantis statyboms T. Kosciuškos gatvės sklype 32, prieš vykdant grunto kasimo darbus arba jų metu KVP atliko žvalgomuosius ir detaliuosius tyrimus – ištyrė apie 416 m^2 dydžio plotą (1 pav.). Iš istorinių duomenų yra žinoma, jog Antakalnio priemiestis formavosi nuo XVI a. Dėl gražios gamtos ir kitų priežasčių jame kūrėsi bei savo rezidencijas statėsi LDK didikai. Tam tikru laikotarpiu ne visiškai aiškioje ir apibrėžtoje teritorijoje, tai yra tyrinėto sklypo aplinkoje, atsirado termino *Kinija*, arba *kiniškieji sodai* vartojimo tradicija. Remiantis V. Zahorskio tarpukariu sudarytais rankraštiniais Antakalnio planais (1808 m. plano pagrindu), akivaizdu, kad vietovės ribos buvo gana plačios – plane visa teritorija nuo Šv. Petro ir Povilo bažnyčios iki Sluškų rūmų įvardyta kaip *Chiny* (tokio pavadinimo ištakų galbūt reikėtų ieškoti XVII–XVIII a. didikų rezidencinių sodų kiniško stiliaus tradicijoje).

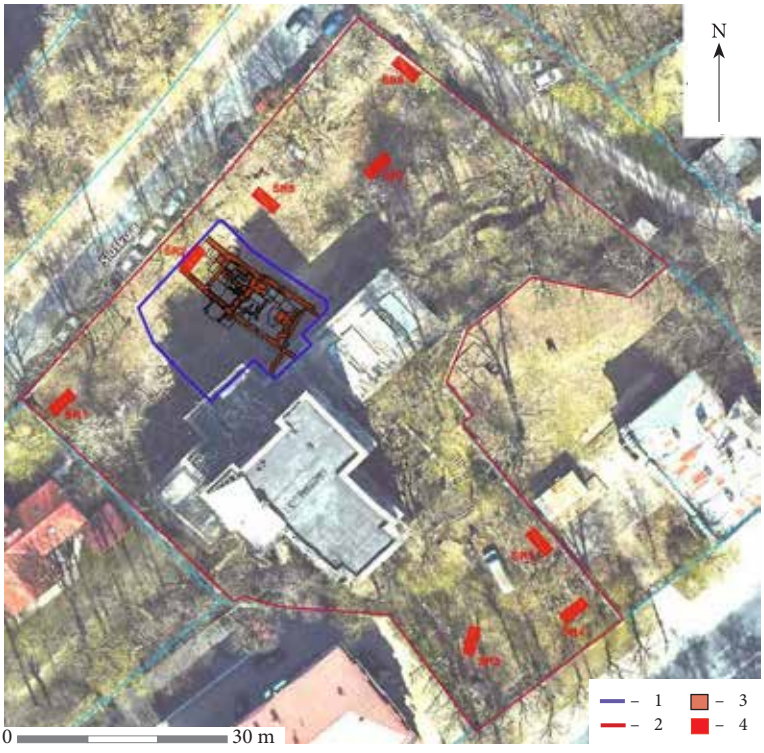

1 pav. Archeologinių tyrimų T. Kosciuškos g. 32 situacijos planas ortofotografiniame žemėlapyje: 1 – perkasos kontūras; 2 – sklypo riba; 3 – atidengtos struktūros; 4 – 2019 m. šurfų vietos. T. Dičiaus brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation at T. Kosciuškos St. 32 on an orthophotographic map: 1 – trench outlines; 2 – plot boundaries; 3 – unearthed structures; 4 – 2019 test pit sites

Apie ankstyviausią tirto sklypo užstatymo laikotarpį duomenų nėra, tačiau remiantis V. Drėma, sklypo teritorijoje ar aplinkoje būta Pacų, vėliau Bžostovskių, dar vėliau – Pliaterių rūmų su šalia įrengtu kiniškuoju parku. XVIII a. pabaigoje buvusi minėtų giminių valda jau buvo suskilusi į kelias mažesnes posesijas, kurios 1790 m. vadintos dvareliais. Akivaizdūs tirtos teritorijos pokyčiai pastebimi nuo XIX a. 9 dešimtmečio, kai valdą, kur šiuo metu stovi pastatai T. Kosciuškos g. 30, 32 ir 34, įsigijo dvarininkas J. Konopackis. Sklype pastatytas restoranas „Kinija“. XX a. sklypas ne kartą tvarkytas, keitėsi jo reljefas, taip pat rekonstruoti sklype buvę pastatai, pakeista jų funkcinė paskirtis.

Negausūs ankstesni archeologiniai kasinėjimai, vykdyti artimiausioje sklypo aplinkoje, suteikė ne itin aiškų vaizdą apie šios miesto dalies praeitį. Taip yra dėl tyrimų pobūdžio – visais atvejais buvo apsiribojama žvalgomaisiais tyrimais ir žvalgymais. 1993 m. T. Kosciuškos g. 36 sklype šurfus tyrė K. Katalynas (*LIIR*, f. 1, b. 2204). Maždaug 10 m į PR nuo sklypo T. Kosciuškos g. 32 2002 m. žvalgymus atliko A. Vaicekauskas (*LIIR*, f. 1, b. 3921). Jų metu išskirti vien ankstesnių žemės judinimo darbų metu suardyti sluoksniai, iki XVIII a. pabaigos susi-

formavusio kultūrinio sluoksnio neaptikta. Tai paaiškinama tuo, kad žvalgymai vyko teritorijoje, kurioje nebuvo pastatų, arčiau važiuojamosios gatvės dalies.

2019 m. žvalgomųjų tyrimų metu įvairiose sklypo vietose (atsižvelgiant į esamą reljefą, griaunamo pastato dydį ir vietą, esamus inžinerinius tinklus) atidengti ir ištirti 8 4x1,5 m dydžio šurfai (kiekvienas 6 m^2 dydžio). Bendras ištirtas plotas – 48 m^2. Sklypo P dalyje (šurfai 3–5) įžemis pasiektas 30–70 cm gylyje. Šiuose šurfuose fiksuoti XX a. įkasimai, virš jų slūgsojo tamsiai pilkos spalvos grunto sluoksniai su pavieniais XVIII–XIX a. buitinės keramikos fragmentais. Sklypo Š dalyje (šurfai 1, 6–8) įžemis pasiektas 0,4–2,2 m gylyje (gilėja V kryptimi). Fiksuoti tik piltinės kilmės XX a. sluoksniai, suformuoti Neries krantinės formavimo ir sklype vykdytų inžinerinių tinklų įrengimo metu. Šurfe 2 pasiekus 2,9 m gylį atidengtas buvusio pastato vidaus grindų fragmentas. Šurfe 6 apie 20 cm gylyje atidengtas XX a. netašytų akmenų grindinys ir prie jo ar ant jo esanti akmenų struktūra, rišta cementiniu skiediniu. Nustatyta, kad pirminis reljefas žemėja ŠV–V kryptimi, tai yra link Sluškų gatvės ir Neries upės. Nustatyta, kad archeologinę vertę turintis kultūrinis sluoksnis (susiformavęs iki XVIII a. pabaigos) išlikęs tik sklypo V dalyje (arčiau Neries upės), kiemo centre. Kultūrinio sluoksnio ir archeologinių radinių išsidėstymas leidžia konstatuoti, kad

2 pav. Bendras perkasos ir atidengtų pastato liekanų baigus tyrimus vaizdas iš viršaus. Š. Lisio nuotr.

Fig. 2. General view of the trench and unearthed building remains after completion of the excavation, as seen from above

3 pav. Buvusio pastato V dalyje, III patalpoje atidengtų ankstyviausių grindų, klotų iš XVII a. II pusės neglazūruotų raudono molio plytelių, liekanos iš ŠV. R. Lisio nuotr.

Fig. 3. The remains of the earliest floor, which was laid using unglazed red clay tiles in the second half of the 17th century, unearthed in room III in the W part of the former building, as seen from the NW

intensyvesnė antropogeninė veikla ryškiausiai pastebima taip pat tik sklypo V dalyje.

Nuo 2019 m. gruodžio iki 2020 m. vasario pabaigos T. Kosciuškos g. 32 vykdyti detalieji tyrimai. Sklypo V dalyje, arčiau Sluškų gatvės ir Neries upės, žvalgomųjų tyrimų metu tirto šurfo 2 zonoje, tai yra plečiant minėtą šurfą, suformuota ir ištirta perkasa, kurios dydis dėl joje atidengtų struktūrų (buvusio pastato pamatų liekanų), keitėsi. Galutiniame variante ji užėmė apie 350 m^2 plotą (2 pav.). Pirminiame detaliųjų tyrimų etape (iki perkasos išplėtimo R ir P kryptimis) mechanizuotai pašalinus viršutinį kultūrinį sluoksnį (iki 2–2,5 m gylio), suformuotą XX a. pabaigoje, apie 2,2 m gylyje atidengtos ŠV–PR kryptimi orientuotų buvusio pastato išorinių pamatų liekanos. Pastebėta, jog pamatai nusitęsia R ir V kryptimis, už perkasos ribų. Tarp išorinių pamatų atidengti dviejų vidinių sienų pamatai, orientuoti skersai buvusio pastato ilgio, tai yra ŠR–PV kryptimi. Tarp jų – dar vieno vidinio pamato liekana, orientuota ŠV–PR kryptimi. Taip pat atidengtas XX a. I pusės greta P išorinio buvusio pastato pamato pastatytas prieangis su betono danga. Atidengti 50–80 cm pločio, 1,2–1,5 m aukščio pamatai, formuoti iš XVII a. II pusės – XVIII a. II pusės būdingų pirminio ir antrinio panaudojimo skirtingo dydžio plytų, jų dalių ir akmenų, rištų kalkiniu skiediniu. Vidinėje ir išorinėje pamatų pusėse kai kur aptikta tinko liekanų. Išryškėjus pastato planinei struktūrai, išskirtos 3 patalpos, kuriose rasti skirtingu laiku buvusių grindų lygiai ar jų fragmentai. Ankstyviausias grindų lygis priskiriamas XVII a. II pusei (3 pav.), antras lygis – XVIII a. I pusei, trečias lygis – XVIII a. II pusei, ketvirtas lygis – XX a. 1–2 dešimtmečiui. Grindys formuotos iš plytų, pusplyčių, keraminių plytelių, vėlyviausią jų lygį sudaro betono danga. Žemiau ankstyviausio grindų lygio atidengtos dviejų XVII a. 2–3 dešimtmečių ir XVIII a. I pusės gamybinės paskirties stačiakampio ir ovalo formų krosnelių liekanos ir žymės (4, 5 pav.). Krosnelės formuotos iš plytų bei akmenų.

Praplėtus perkasą R ir P kryptimi, atidengtos likusios pastato dalies liekanos. Lygiagrečiai su buvusio pastato išoriniais pamatais atidengtos iki 1 m pločio iš netašytų akmenų suformuotų lietaus vandens nutekėjimui skirtų latakų liekanos (6 pav.).

Iš viso surasti ir į radinių sąrašą įtraukti 745 radiniai, iš kurių 628 priskiriami masiniams, 117 – ypatiesiems radiniams. Masinėje medžiagoje dominuoja statybinės keramikos, tai yra plokštinių, karnizinių, dubeninių, frizinių koklių ir jų kaklelių fragmentai (iš viso aptikti 368), būdingi XVI a. IV ketvirčiui – XVII a. Taip pat rastos 255 buitinės keramikos indų, būdingų XVII a. (puodų, puodynių, dubenų, ąsočių, lėkščių, keptuvės, puodelio ir butelio), dalys. Dauguma statybinės ir buitinės keramikos radinių fragmentų pagal puošybos motyvus yra

4 pav. Buvusio pastato V dalyje, II–III patalpose, žemiau ankstyviausio buvusių grindų lygmens atidengtos spėjamos gamybinės paskirties stačiakampio formos krosnelės, statytos iki pastato statybos (XVII a. 2–3 dešimtmečių), liekanos iš viršaus (ŠV). R. Lisio nuotr.

Fig. 4. The remains of a suspected small, rectangular production stove built below the earliest floor level in rooms II–III in the W part of the former building prior to the building's construction (in the 1610s–1620s), as seen from above (from the NW)

5 pav. Buvusio pastato R dalyje žemiau buvusių grindų lygmens atidengtos spėjamos gamybinės paskirties ovalo formos krosnelės, datuojamos XVIII a. I puse, liekanos iš ŠR. R. Lisio nuotr.

Fig. 5. The remains of a suspected first half of the 18th-century, small, oval production stove unearthed below the former floor level in the E part of the former building, as seen from the NE

6 pav. Greta buvusio pastato R dalies išorinio P pamato atidengti netašytų akmenų latako lietaus vandens nutekėjimui fragmentai iš ŠV. R. Lisio nuotr.

Fig. 6. Fragments of a fieldstone storm gutter unearthed beside the exterior S foundation of the E part of the former building, as seen from the NW

masiniai, tai yra nėra kuo nors išskirtiniai ir yra dažnai aptinkami Vilniaus senamiesčio kultūriniuose sluoksniuose, tačiau pasitaikė ir retesnių radinių, pvz., žalia glazūra dengtos XVII a. gertuvės dalis. Pažymėtina, kad XIX–XX a. numizmatinės medžiagos – monetų aptikta tik buvusiame kieme (tai yra už buvusio pastato perimetro ribos). Buvusio kiemo aplinkoje taip pat rasta pavienių XVII a. II pusėje kaldintų monetų (dominuoja variniai, Lenkijos ir LDK, 1660–1666 m. Jono Kazimiero šilingai). Pastato viduje, ant viršutinio grindų lygmens ir žemiau jo daugeliu atvejų taip pat aptikti Jono Kazimiero šilingai ir XVI a. IV ketvirčio – XVII a. I pusės plokštinių koklių dalys bei to paties laikotarpio gamybos buitinės keramikos fragmentai. Virš seniausiojo buvusių grindų lygio aptikta tik XVII a. 2–3 dešimtmečių smulkaus nominalo sidabrinių monetų. Surastas ir vienas retesnis radinys – XV a. Lenkijos moneta – Vladislovo Varniečio denaras (1433–1444). Šis faktas leidžia konstatuoti, kad galbūt kur nors netoli tirtos vietos XV ar XVI a. jau galėjo būti kokia ūkinė–ekonominė veikla, sodyba.

T. Kosciuškos St. 32

In 2019–2020, KVP conducted an excavation and field evaluation (a total of roughly 416 m^2) on the plot at T. Kosciuškos St. 32 (Fig. 1). It was determined that a cultural layer that had archaeological value (and had formed before the late 18th century) had survived only in the W part of the plot (closer to the River Neris). The removal of the upper cultural layer from the late 20th-century revealed the remains of the foundations of a building and its outbuildings from the second half of the 17th – second half of the 18th centuries (Fig. 2). Below the earliest floor level (Fig. 3) lay stains and the remains of two small production stoves: a rectangular one from the 1610s–1620s (Fig. 4) and an oval one from the first half of the 18th century (Fig. 5). Parallel to the former building's exterior foundation ran the remains of a fieldstone storm gutter (Fig. 6). In all, 745 finds were discovered and inventoried, mostly structural ceramics characteristic of the fourth quarter of the 16th–17th century and pieces and fragments of 17th-century household pottery. Coins minted in the second half of the 17th-century: Polish and GDL, 1660–1666 John II Casimir shillings predominate among the discovered numismatic material.